

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA**

Warszawa, dnia 11 października 2022 r.

Druk nr 839

Pan

Tomasz GRODZKI

MARSZAŁEK SENATU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Na podstawie art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu, my niżej podpisani senatorowie wnosimy o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.

Do reprezentowania nas w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniamy pana senatora Jerzego Czerwińskiego.

W załączeniu przekazujemy projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

(-) Rafał Ambrozik	(-) Małgorzata Kopiczko
(-) Włodzimierz Bernacki	(-) Józef Łyczak
(-) Jacek Bogucki	(-) Robert Mamatow
(-) Margareta Budner	(-) Marek Martynowski
(-) Jerzy Chróścikowski	(-) Krzysztof Mróz
(-) Jerzy Czerwiński	(-) Andrzej Pająk
(-) Dorota Czudowska	(-) Wojciech Piecha
(-) Wiktor Durlak	(-) Zdzisław Pupa
(-) Ewa Gawęda	(-) Jarosław Rusiecki
(-) Stanisław Gogacz	(-) Janina Sagatowska
(-) Mariusz Gromko	(-) Michał Seweryński
(-) Jan Maria Jackowski	(-) Rafał Ślusarz
(-) Maria Koc	(-) Alicja Zając
(-) Marek Komorowski	

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego

Art. 1. W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. 2022 r. poz. 2039) w art. 4 w ust. 1 dodaje się pkt 3¹ w brzmieniu:

„3¹) w obozach pracy lub na deportacji do pracy przymusowej, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1818);”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie celu ustawy.

Celem ustawy jest objęcie osób osadzonych w obozach pracy oraz deportowanych do pracy przymusowej przez III Rzeszę i ZSRR przepisami ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (zwanej dalej „ustawą o kombatantach”). O wprowadzenie takich zmian występują przedstawiciele osób deportowanych do pracy przymusowej – członkowie Stowarzyszenia Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę. Postulują oni zrównanie praw im przysługujących z prawami osób przymusowo zesłanych i deportowanych do ZSRR z przyczyn politycznych, religijnych i narodowościowych.

2. Przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana.

W obecnym stanie prawnym uprawnienia osób przymusowo zesłanych i deportowanych do ZSRR są większe niż osób deportowanych do pracy przymusowej przez III Rzeszę. Zesłani do ZSRR są bowiem zrównani w prawach z kombatantami na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach. Zaś osoby deportowane przez III Rzeszę korzystają jedynie z uprawnień, które daje im ustawa z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (zwana dalej „ustawą o deportowanych”). Np. wysokość otrzymywanych świadczeń pieniężnych wypłacanych z emeryturą lub rentą to odpowiednio: zesłani do ZSRR – łącznie 487,49 zł, deportowani przez III Rzeszę – maksymalnie 256,44 zł. Zesłani do ZSRR posiadają uprawnienia pracownicze i emerytalne, których nie mają deportowani przez III Rzeszę. Podobnie jest z ulgami taryfowymi na przejazdy kolejowe, autobusowe i w publicznej komunikacji miejskiej. Te różnice, wynikłe jedynie z kierunku deportacji, są od dawna traktowane przez deportowanych przez III Rzeszę jako swoistego rodzaju dyskryminacja.

Ostatnio, przy okazji prac senackich nad projektem nowelizacji ustawy o deportowanych, uwagę na ten fakt nierówności zwrócił też Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (UdSKiOR) Pan Jan Józef Kasprzyk (pismo

nr BD1-K0752-0700-5-1/20 z 2 grudnia 2020 r. kierowane do Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP).

W powyższym piśmie stwierdzono, że „(...) po uchwaleniu w styczniu 1991 r. ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, mocą której osobom deportowanym do ZSRR przyznano znaczne uprawnienia, pojawił się problem zadośćuczynienia osobom deportowanym przez III Rzeszę. Próba jego rozwiązania było zapoczątkowanie w 1995 r. prac legislacyjnych nad projektem ustawy o dodatku pieniężnym do emerytur i rent przysługującym m.in. osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę. Projekt ten zmierzał do zapewnienia jakiejś formy rekompensaty za doznane represje tej właśnie grupie społecznej, choć proponowane dla nich świadczenia były niższe niż te, które otrzymują osoby deportowane do ZSRR. (...) Jak widać, dysproporcja w uprawnieniach obu tych grup jest znaczna, zatem można zrozumieć rozgoryczenie ofiar III Rzeszy, które uważają całą sytuację za mocno dyskryminującą. By choć trochę je złagodzić, wprowadzono w ostatnim czasie pewne zmiany w prawie, które przyznały osobom deportowanym przez III Rzeszę nowe uprawnienia, będące dotychczas jedynie udziałem deportowanych do ZSRR. (...) Jednak uchwalona w dniu 14 sierpnia 2020 r. ustawa o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom zesłanym lub deportowanym przez władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w latach 1936–1956 dysproporcję w przywilejach wynikających z polskiego prawa w odniesieniu do obu grup ponownie powiększyła”.

3. Wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym.

Opisany wyżej cel wyrównania świadczeń zostanie osiągnięty przez wprowadzenie do ustawy o kombatantach zmiany, która skutkować będzie rozciągnięciem pojęcia represji określonego w ustawie o kombatantach także na represje, którym podlegały osoby deportowane do pracy przymusowej oraz osadzone w obozach pracy, a które to represje zostały opisane w art. 2 ustawy o deportowanych.

W proponowanej zmianie zrezygnowano z opisowego określenia tychże represji w ustawie o kombatantach. Może ono bowiem rodzić trudności interpretacyjne oraz konieczność uruchamiania nowych procedur weryfikacyjnych, budzących wątpliwości szczególnie wśród osób osiemdziesięcioletnich i starszych, A takimi są adresaci projektowanej zmiany. Zamiast tego zaproponowano skorzystanie z odesłania do już

istniejącej definicji represji zawartej w art. 2 ustawy o deportowanych. Definicji w miarę precyzyjnej i symetrycznej do określeń używanych w ustawie o kombatantach (np. w art. 4 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy). A co najważniejsze przetestowanej już w praktyce i o określonej, stabilnej (poza skutkami natury biologicznej) liczbie osób tą definicją wyznaczonej. Mówiąc skrótowo, ze zmiany proponowanej w projekcie skorzysta każda osoba wcześniej uprawniona (na mocy decyzji Szefa UdSKiOR) do świadczenia z ustawy o deportowanych (posiadająca już legitymację osoby deportowanej do pracy przymusowej lub osadzonej w obozie pracy przez III Rzeszę lub Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich), i tylko taka osoba.

Projekt proponuje również w art. 2, aby ustawa weszła w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu ogłoszenia. Umożliwi to wypłatę świadczeń uprawnionym osobom w podwyższonej wysokości już za pierwszy pełny miesiąc obowiązywania nowelizacji.

4. Przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych.

Wszystkie osoby deportowane do pracy przymusowej przez III Rzeszę to dziś ludzie bardzo wiekowi, na ogół schorowani, wymagający zwiększonej troski i opieki lekarskiej, pielęgniarskiej, socjalnej, a więc i większych wydatków. Pożądanym skutkiem społecznym będzie objęcie tej grupy osób bardziej efektywną opieką poprzez zaspokojenie ich potrzeb ekonomicznych. Uczyni to zadość oczekiwaniom osób pokrzywdzonych przez okupanta, będzie zgodne z poczuciem sprawiedliwości społecznej, a także wyjdzie naprzeciw realizowanej przez obecny rząd polityce ochrony i pomocy najsłabszym, jak również docenieni zasługi i postawę patriotyczną Polaków w czasie II wojny światowej.

Z rozmów z przedstawicielami organizacji osób deportowanych do pracy przymusowej przez III Rzeszę wynika, że oczekują oni od Państwa Polskiego nie tylko zwiększonej opieki, ale również elementarnej sprawiedliwości. A za niesprawiedliwy uważają oni, opisany wyżej, fakt zróżnicowania uprawnień osób przymusowo zesłanych i deportowanych do ZSRR w stosunku do osób deportowanych do pracy przymusowej przez III Rzeszę. Projektowana zmiana ustawy tę nieuzasadnioną nierówność usuwa.

Bezpośrednie skutki finansowe dla budżetu państwa szacuje się w pierwszym roku obowiązywania nowelizacji na maksymalnie ok. 100 mln zł. Liczba ta powstała z iloczynu: różnicy pomiędzy sumą miesięcznych świadczeń pieniężnych dla kombatantów (ok. 487 zł)

a średnim świadczeniem dla deportowanych (ok. 211 zł), szacowanej liczby uprawnionych deportowanych (ok. 30 tys. osób) i liczby 12. W kolejnych latach skutki finansowe nowelizacji będą coraz niższe, bo liczba osób, do których adresowany jest projekt ustawy, maleje gwałtownie z racji ich wieku i stanu zdrowia.

Powyższe obliczenia nie obejmują finansowych skutków pośrednich kosztów nowelizacji, wynikłych z nabycia przez osoby deportowane uprawnień kombatanckich, których w tej chwili nie posiadają, np.: uprawnień pracowniczych i emerytalnych, ulg taryfowych na przejazdy kolejowe, autobusowe i w publicznej komunikacji miejskiej. Bez szczegółowych specjalistycznych danych ich obliczenie jest niewykonalne. Dodać należy, że przedstawiony szacunek skutków finansowych może być obciążony dużym błędem z racji szybko zmieniających się danych cząstkowych. Dokładne obliczenia będą możliwe po sporządzeniu oceny skutków regulacji do projektu ustawy.

Projekt ustawy nie rodzi skutków gospodarczych, nie wpływa na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Skutkiem prawnym uchwalenia ustawy będzie, oczekiwane przez osoby zainteresowane, ujednoczenie uprawnień przysługujących różnym grupom Polaków poszkodowanych w trakcie II wojny światowej przez obydwu agresorów: III Rzeszę i ZSRR.

Zadaniem Państwa Polskiego jest otaczanie opieką osób, które doświadczyły różnych form represji ze strony systemów totalitarnych III Rzeszy i ZSSR. Nadanie uprawnień, posiadanych przez kombatanatów, osobom deportowanym do pracy przymusowej przez III Rzeszę będzie miało również pośrednie skutki polityczne w odbiorze międzynarodowym. Szczególnie w aspekcie słuszych żądań Polski i Polaków wypłacenia przez RFN – następcę prawnego III Rzeszy – reparacji i odszkodowań za straty i szkody wynikłe z II wojny światowej.

5. Przedstawienie założeń podstawowych aktów wykonawczych do ustawy.

W projekcie nie przewidziano wydania żadnych dodatkowych aktów wykonawczych do ustawy.

6. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.